

Sterke netwerken rond kwetsbare jongeren

Adviezen en praktijkvoorbeelden voor de
samenwerking tussen onderwijs en gemeenten

> Colofon

© 2019 Nederlands Jeugdinstituut

Alle informatie uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden. Graag de bron vermelden.

Met subsidie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Met dank aan: de ROC's van Amsterdam, Amersfoort, Den Bosch, Doetinchem, Groningen en Venlo, hun samenwerkingspartners in de betrokken gemeenten in de regio's Amsterdam, Eemland, De Meijerij, Achterhoek, Groningen en Noord-Limburg, en de samenwerkingsverbanden passend onderwijs voor het voortgezet onderwijs in de regio's Kop van Noord-Holland, Noord-Kennemerland en Zuid-Limburg.

Fotografie Martine Hoving, Unsplash

Vormgeving Punt Grafisch Ontwerp

Redactie Yamuna Ditters, Vincent Fafieanie, Paulina Hublart en Daan Wienke

Eindredactie Vincent Fafieanie en Jolanda Keesom

Mooie voorbeelden

Juist op regionaal niveau, waar partners uit gemeentelijk en zorgdomein samen komen, is het belangrijk dat er afspraken worden gemaakt voor jongeren die extra ondersteuning nodig hebben. Sinds 2019 is het wettelijk verplicht om als mbo-instelling aangesloten te zijn bij het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO), dat de samenwerkingsverbanden passend onderwijs VO met gemeenten voeren. Op dit moment zijn al veel regionale partners binnen het OOGO-overleg met elkaar in gesprek over wat zij kunnen en mogen doen, met als doel een ondersteuningsaanbod op regionaal niveau in te richten. Zo zie ik verspreid over het land al een aantal mooie voorbeelden van goede samenwerking. Het concept van ‘De Transformatieve school’ uit de Amsterdamse MBO-Agenda heeft laten zien dat inzicht in codes uit de verschillende leefwerelden helpen om het gedrag van studenten beter te begrijpen en hoe je hier in de klas mee omgaat. Of de samenwerking tussen jeugdhulp en onderwijs in de regio De Meierij waar zij alle uitstromende jongeren doelgericht naar een duurzame werkplek, passende dagbesteding of toelatingstraject begeleiden.

Om het gesprek in het OOGO te ondersteunen heeft het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) in samenspraak met de MBO Raad, en met financiering vanuit OCW, deze handreiking samengesteld. Daarmee hoop ik dat het regionale partners lukt jongeren met een extra ondersteuningsbehoefte een kansrijk en op maat gemaakt aanbod te bieden wat hen op weg helpt om het beste uit hun ontwikkeling te halen.

Inge Vossenaar
Directeur Middelbaar Beroepsonderwijs
Ministerie van OCW

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Nieuwe kansen

Deze handreiking is in samenspraak met OCW en MBO Raad door het Nji opgesteld en wordt door het bestuur van de MBO Raad aan alle partners van het OOGO overleg aanbevolen.

De bijzondere positie van het mbo in de regio op de as met voorliggend onderwijs, afnemend beroepenveld, lokale overheden zoals (centrum)gemeenten en hun uitgebreide infrastructuur wordt duidelijk in de vele voorbeelden die met medewerking van de betreffende mbo-scholen zijn beschreven en laten zien dat er al veel moois gebeurt in de regionale samenwerking.

Met de nieuwe verplichtingen voor mbo- en vo-scholen liggen er kansen om middels het netwerk binnen de OOGO verbanden, met alle deelnemende partners, nog betere en duurzame samenwerkingsafspraken te maken, zodat alle jongeren met een extra ondersteuningsbehoefte zich gekend en ondersteund weten.

Ton Heerts
Voorzitter MBO Raad

Inhoud

Mooie voorbeelden	3
Nieuwe kansen	3
Aansluiting gewenst	5
Agendapunten voor het OOGO	8
OOGO in uitvoering	12
Adviezen voor het OOGO	16
Meerwaarde van het OOGO	17
Overzicht van de spelers en hun verantwoordelijkheden	19
Van het Nji	22
Bijlagen	23
1. Geïnterviewden	23
2. Bronnen	24

Aansluiting gewenst

Per 1 januari 2019 zijn mbo-scholen wettelijk verplicht aan te sluiten bij het Op Overeenstemming Gericht Overleg (OOGO) tussen gemeenten en samenwerkingsverbanden passend onderwijs voor het voortgezet onderwijs (vo) in de regio van het samenwerkingsverband waar ze één of meer vestigingen hebben. Op hun beurt hebben die samenwerkingsverbanden vo de taak om mbo-scholen uit te nodigen voor dit overleg.

Doel

Het OOGO heeft als doel voor jongeren van 12 tot 23 jaar tot een samenhangend ondersteuningsaanbod in de regio te komen. De betrokken partijen – mbo-instellingen, gemeenten, samenwerkingsverbanden-vo, Regionale Meld- en Coördinatiepunten voortijdig schoolverlaten en arbeidsmarktregio's – bepalen zelf hoe zij hier invulling aan geven; de wet schrijft niet voor welke afspraken ze moeten maken.

Hoe het OOGO wordt uitgewerkt is afhankelijk van de situatie in een regio. Iedere regio kent een eigen samenstelling van gemeenten, scholen, instellingen, leerling- en studentenpopulaties en daarmee een eigen dynamiek in de samenwerking. Deze omstandigheden kleuren de agenda van het OOGO. Zie [het overzicht van de betrokken spelers en hun verantwoordelijkheden](#).

Uitdagingen

Uit de *Monitor Gemeenten en passend onderwijs 2017* blijkt dat de samenwerking tussen het mbo en de gemeenten rond de ondersteuning van jongeren niet vanzelfsprekend is. Dat heeft deels te maken met de financiering, vooral wanneer het gaat om studenten die van buiten de regio komen of om studenten die rond hun achttiende jaar met verschillende financieringsstromen voor hulp te maken krijgen. Andere uitdagingen voor de samenwerking zijn afstemming over ieders verantwoordelijkheid en afspraken over inkoop van jeugdhulp.

Om te slagen heeft een OOGO daarom nodig:

- een gemeenschappelijke visie;
- zicht op doelgroepen en ondersteuningsbehoeften;
- daarop afgestemde voorzieningen en programma's;
- ondersteuning die dicht bij de jongere en zijn (school-)omgeving blijft;
- afspraken over hoe om te gaan met 17-jarigen (die in het studiejaar 18 worden) zonder startkwalificatie die willen starten in het vavo en die niet (kunnen) worden uitbesteed door een vo-school;
- afspraken over de financieringswijze.

Voorbeelden uit de praktijk

Om de deelname van het mbo in het OOGO te stimuleren en te ondersteunen heeft het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) deze handreiking opgesteld met subsidie van het ministerie van OCW. Daarvoor zijn in zes regio's interviews gehouden met mbo-scholen, gemeenten en samenwerkingsverbanden passend onderwijs die al ervaring hebben opgedaan met een vorm van regionaal overleg. In aanvulling daarop zijn de ervaringen verwerkt van drie bestuurders van samenwerkingsverbanden vo die goed zicht hebben op landelijke ontwikkelingen in de samenwerking. Ook zijn relevante theoretische inzichten over [de meerwaarde van het OOGO](#) gebruikt als toetssteen voor de praktische adviezen.

Achterhoek: alle ondersteuning op school

Dankzij een oplossingsgerichte cultuur bestaat in de Achterhoek al jaren een goede samenwerking tussen onderwijsinstellingen, jeugdhulpinstellingen, gemeenten, RMC en UWV. Die samenwerking heeft onder andere het regionale Actieplan 'Achterhoekse jongeren naar werk, school of zinvolle dagbesteding 2018-2020' opgeleverd. Het succes van deze samenwerking is mede te danken aan het grote commitment van bestuurders. Zij nemen de ervaringen op het operationele niveau serieus en voelen zich gezamenlijk verantwoordelijk voor zowel de financiering als de voortgang.

Als regio aan de rand van Nederland, met van oudsher naast de agrarische sector veel ambachtelijke bedrijvigheid, is de Achterhoek gewend eigen oplossingen te vinden en daarvoor zelf ook de verantwoordelijkheid te nemen. Dat geldt ook wanneer het gaat om de toekomst van jongeren die in de regio naar school gaan en daar aansluitend werk zoeken.

Tussen de partijen die bij het Actieplan betrokken zijn, bestaat er grote transparantie over de kosten, de beschikbare en ontbrekende financiën en de besteding van extra ingezette gelden.

De samenwerking vindt plaats aan verschillende overlegtafels, zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau. De gemeente Doetinchem heeft voor het mbo op het Graafschap College een vaste contactpersoon. De samenwerking heeft geleid tot een breed ondersteuningsaanbod voor studenten op school waarin middelen, expertise en capaciteit worden gebundeld zodat ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid een zinvolle bijdrage kan leveren.

Begeleiding en hulp op school

In de regio werken trajectbegeleiders in teams van maatschappelijk werkers, jeugdzorgwerkers, ambulante begeleiders en orthopedagogen. Zij bieden begeleiding aan studenten die vanwege problemen op allerlei gebieden overbelast dreigen te raken of al zijn, met soms uitval als resultaat. Ook ondersteunen de trajectbegeleiders de mbo-docenten, zodat die beter toegerust zijn voor het omgaan met probleemgedrag van studenten.

Voor jongeren die uitvallen op school vanwege psychische problemen en bij het RMC terechtkomen, hebben mbo en ggz een programma ontwikkeld waarbij de ggz ondersteuning of behandeling op school aanbiedt. En jongeren met financiële problemen kunnen op school begeleiding krijgen van sociaal raadslieden. Zij bieden studenten op verschillende manieren ondersteuning, zowel financieel als in de vorm van een training.

Amsterdam: MBO-Agenda als basis voor vernieuwing

Met de MBO-Agenda zetten alle Amsterdamse mbo-instellingen en de gemeente zich sinds 2015 in voor onderwijs dat jongeren uitdaagt het beste uit zichzelf te halen en hen goed voorbereidt op de eisen van de huidige en toekomstige arbeidsmarkt en samenleving. De wethouder besloot daarvoor het traditionele beleidsproces om te draaien en de mbo-scholen het voortouw te geven.

De MBO-agenda is tot stand gekomen na een intensieve dialoog tussen de gemeente, de vijf mbo-instellingen, onderwijs-experts en vertegenwoordigers van het regionale bedrijfsleven.

De mbo-instellingen kunnen voor het concretiseren van de gezamenlijk gekozen doelen een projectsubsidie aanvragen die past bij de eigen context van de school. De diversiteit van de aanvragen groot is. De resultaten worden per project in beeld gebracht en met elkaar besproken.

In de evaluatie uit 2018 worden opbrengsten genoemd op gebieden als professionalisering van docenten, kennisuitwisseling en stagebegeleiding.

De Transformatieve school

Een inspirerend voorbeeld dat de Amsterdamse MBO-Agenda heeft opgeleverd, blijkt het werken vanuit het concept 'De Transformatieve school' te zijn, waarmee een van de scholen is begonnen. Dit concept is ontwikkeld door Illiass El Hadioui. De Transformatieve school gaat uit van het onderscheid tussen straat-, thuis- en schoolcultuur. Inzicht in de verschillende codes die bij die leefwerelden horen helpt om het gedrag van de studenten te kunnen begrijpen. Niet om het gedrag goed te keuren, maar om in te zien dat het voortdurend corrigeren van gedrag binnen de schoolcultuur voor deze studenten niet werkt. Het zoeken is naar aanpassingen binnen het schoolsysteem zodat de studenten gaan ervaren hoe zij zich positief en functioneel kunnen gedragen. De aandacht is daarbij sterk gericht op het pedagogisch klimaat in de school. Als de studenten op school welbevinden ervaren is er een basis voor leren. Docenten leren vaardigheden waardoor zijzelf en studenten bewust kunnen omgaan met die verschillende codes. Zo ontstaat er ruimte voor de leerdoelen.

De positieve ervaringen met deze benadering hebben eraan bijgedragen dat andere mbo-instellingen in Amsterdam meer belangstelling hebben gekregen voor deze aanpak. Door het delen van kennis en ervaringen via de projectgroep kan er breder van de ervaringen geprofiteerd worden en kan het mbo alle studenten een goede loopbaanontwikkeling bieden, los van het individuele instellingsbelang.

Agendapunten voor het OOGO

Om in een regio een samenhangend geheel van ondersteunende voorzieningen voor jongeren binnen en tussen scholen te realiseren hebben de betrokken partijen in het OOGO een gezamenlijke agenda nodig. Daarvoor moeten ze het eerst eens zijn over het beeld van de doelgroep, de analyse van de vraagstukken, de ondersteuningsmogelijkheden van de verschillende partners en de concrete resultaten die ze willen bereiken. Alleen zo ontstaat een agenda die aansluit bij de regionale vraagstukken.

Basisafspraken

De ervaring leert dat het voor de invulling van het OOGO belangrijk is in ieder geval over de volgende onderwerpen afspraken te maken:

- uitwisseling van informatie: hoe stellen de betrokken partijen elkaar op de hoogte van het ondersteuningsaanbod dat ze hebben?
- afstemming: hoe zorgen de betrokken partijen ervoor dat de ondersteuning die ze individueel bieden beter op elkaar aan gaat sluiten?
- zorgvuldigheid: hoe om te gaan met individuele casuïstiek?
- samenwerking: hoe werken ondersteuningsteams, schoolmaatschappelijk werkers wijkteams en jeugdhulpverleners samen?
- gezamenlijke inkoop van ondersteuning: hoe zorgen gemeenten dat scholen de ondersteuning kunnen bieden die studenten nodig hebben?

Noodzakelijke investeringen in het OOGO

In een regio bestaan meerdere overleggen en agenda's rond onderwijs en jeugdhulp. Afstemming is geboden om duidelijk te houden waar wat besproken wordt. Van alle deelnemers vereist het deelnemen aan het OOGO investeringen, zowel op inhoudelijk als op het bestuurlijke, beleidsmatige en uitvoerende vlak.

Bestuurlijk

Voor bestuurders liggen bij deelname aan het OOGO de volgende taken:

- ontwikkelen van een gemeenschappelijke visie op de participatie van jongeren in de samenleving en hoe dat met inzet van de partners te realiseren;
- vastleggen van bestuurlijke ambities en afspraken op basis van het beeld van de doelgroep en de voorzieningen;
- zorgdragen voor de voorwaarden om de ambities te kunnen realiseren zoals financieringsafspraken, verbinding en afstemming van verschillende agenda's en overleggen en het inrichten van een ondersteunende (beleids-)organisatie.

Beleidsmatig

Om het OOGO voor het mbo optimaal te laten functioneren liggen er voor de ondersteunende (beleids-) organisatie verschillende opdrachten:

- in beeld brengen van de populatie: waar komen zij vandaan wat is de aard en omvang van de ondersteuningsbehoeften, met een focus op jongeren in een kwetsbare positie;
- maken van een gemeenschappelijke analyse van de samenwerking, de aanwezige voorzieningen en programma's en de organisatie daarvan in relatie tot de ondersteuningsbehoeften;
- op basis van de analyse benoemen van de ontwikkelpunten in relatie tot de bestuurlijke ambitie;
- op basis van de analyse opstellen van een plan van aanpak en inrichten van een ondersteuningsorganisatie om het plan te realiseren;
- monitoren van de voortgang en resultaten op basis van cijfers en evaluaties, vanuit een meervoudig perspectief waarin de 'stem' van de studenten nadrukkelijk een plek heeft;

- stimuleren van de samenwerking tussen mbo, vo en gemeenten op inhoudelijke thema's waaronder het faciliteren van een leeromgeving voor uitvoerend professionals en op beleidsniveau;
- anticiperen op actuele ontwikkelingen in beleid en organisatie en het op basis daarvan blijvend ontwikkelen van het netwerk en verbinden met nieuwe partners en thema's die de participatie van studenten bevordert.

Uitvoerend

Medewerkers van scholen, wijkteams en jeugdhulpaanbieders nemen in de praktijk de proef op de som met de afspraken die in het OOGO zijn gemaakt over:

- uitvoering van de samenwerking;
- kennisdeling: inzicht in elkaars werkwijzen/methoden;
- leeromgeving: reflecteren en ontwikkelen van passende methodische aanpakken, antwoorden formuleren op basis van nieuwe vraagstukken;
- rapportage van ontwikkelingen, resultaten en knelpunten;
- omgaan met belangentegenstellingen in de uitvoering.

Inhoudelijk

Voor deelname aan het OOGO is het noodzakelijk zich inhoudelijk te verdiepen in de onderwerpen waarop in de praktijk de afstemming- en samenwerkingsvragen liggen:

- de overgang van vo en mbo, met speciale aandacht voor jongeren met een beperking of chronische ziekte;
- preventie en blijvend contact houden met jongeren;
- de verbinding tussen mbo, jeugdhulp en wijkteams;
- jongeren in kwetsbare posities in aansluiting op de arbeidsmarkt;
- onderwijzorgarrangementen (OZA's) voor specifieke groepen;
- de overgang 18- naar 18+, onder andere de scheiding tussen jeugd-ggz en ggz voor volwassenen;
- afspraken met het voortgezet algemeen volwassenen onderwijs (vavo) over ondersteuning;
- afspraken met het vavo over het aannemen van 17-jarigen die in het studiejaar 18 worden en niet (kunnen) worden uitbesteed door het vo.
- actuele ontwikkelingen, zoals de verbinding met het sociale domein via de sociale wijkteams, de Wmo en de Participatiewet;
- aandacht en ruimte voor innovaties in werkwijzen en functies.

De Meierij: kwetsbare jongeren in de boot

De samenwerking tussen onderwijs en jeugdhulp in de regio De Meierij, de regio rond Den Bosch, is gebaseerd op een gezamenlijk idee over oplossingen voor toekomstige problemen op de arbeidsmarkt in Noordoost-Brabant. Het mbo maakt daarom al jaren deel uit van het OOGO. De regionale samenwerking vindt vooral plaats via de netwerkorganisatie Agrifood Capital Werkt!, waarin het bedrijfsleven, het UWV, het onderwijs, de gemeenten en de provincie vertegenwoordigd zijn.

Op het programma van deze netwerkorganisatie staan vier opgaven, waarvan er één onder het motto 'kwetsbare jongeren in de boot'. Om uitval te voorkomen trekken de netwerkpartners gezamenlijk op in het vinden van een passende en duurzame plek voor deze jongeren op de arbeidsmarkt. Met hun samenwerking willen de partners een sluitende aanpak voor onderwijs en arbeidsmarkt behouden, de onderlinge samenwerking en kennisdeling tussen onderwijsinstellingen bevorderen, en jongeren gezamenlijk na schoolverlaten nazorg te bieden.

De ambitie is ervoor te zorgen dat alle jongeren die uitstromen uit vso, praktijkonderwijs, vmbo en entreeopleiding en uitvallers uit mbo 2 in de regio Noordoost Brabant naar vervolgonderwijs gaan, een duurzame werkplek krijgen, een passende dagbesteding vinden of in een toeleidingstraject terechtkomen.

Verbonden

Zowel mbo-bestuurders als jeugdhulporganisaties streven ernaar de werelden van arbeidsmarkt, onderwijs en hulpverlening dichterbij elkaar te brengen. In het OOGO vindt tweemaal per jaar bestuurlijk overleg plaats over de speerpunten die zijn opgesteld. In de netwerkorganisatie vindt de samenwerking zowel op strategisch, tactisch als operationeel niveau plaats. Alle betrokkenen die van belang zijn voor de toeleiding naar arbeid of dagbesteding zijn op deze manier met elkaar verbonden. Daardoor heeft de ondersteuning tijdens de schoolloopbaan in het mbo, vooral in de entreeopleiding en mbo 2, als focus gekregen het toeleiden naar een duurzame werkplek, passende dagbesteding of werk.

Eemland: Passend onderwijs

In de regio Eemland hebben drie mbo-scholen, het samenwerkingsverband vo en de gemeenten op pragmatische wijze samen een 'ontwikkelagenda' vastgesteld. Die agenda geeft richting aan de punten waarop ze samenwerken, waaronder de aanpak van kwetsbare jongeren en thuiszitters. Daarmee is de basis gelegd voor deelname van het mbo aan het OOGO.

Via de ontwikkelagenda kan het mbo gebruikmaken van goed werkende oplossingen voor een vraaggerichte, effectieve en doelmatige aanpak van thuiszittende studenten en de ondersteuning van kwetsbare jongeren waar het samenwerkingsverband vo en de gemeenten in de regio al aan werkten. Op die manier kan het mbo ook gebruik maken van de uitgangspunten, werkafspraken en routes die er reeds lagen voor thuiszittende studenten, dreigende uitvallers en kwetsbare studenten.

Eén van de concrete mogelijkheden is het gebruik maken van de 'beoordelingstafel thuiszitters' via de gemeente Amersfoort. In deze integrale keten beslist een onafhankelijke GGD-arts over eventuele vrijstelling, na overleg met relevante disciplines. Ook is er op kosten van de gemeente Amersfoort voor gemiddeld vier uur per week een zogenaamde 'brugfunctionaris' vanuit de wijkteams gekoppeld aan het zorgoverleg van een school. Deze functionaris kan bij complexe vraagstukken rond studenten vanuit het betreffende wijkteam schakelen, onder andere naar specifieke deskundigheid, en eventueel casusregie op zich nemen.

Een belangrijke partner voor het mbo kan ook het lokale jongerenwerk zijn. Zo heeft in Amersfoort en omliggende gemeenten de organisatie SOVEE een uitgebreid netwerk met korte lijnen naar scholen, sociale wijkteams en hulpinstanties.

Passend onderwijs

Als ketenpartner is het mbo in de regio Eemland ook zelf volop bezig om de schoolloopbaan van jongeren te optimaliseren en uitval te voorkomen. Om uitval te voorkomen heeft het ROC Midden Nederland een schoolbrede preventieve methode ontwikkeld onder de titel 'passend onderwijs'. Deze methode sluit aan bij School Wise Positive Behavior Support (SWPBS), een benadering die gericht is op het creëren van een omgeving die het leren bevordert en gedragsproblemen voorkomt. Op basis van de formulering van de waarden die de school belangrijk vindt, benoemt het schoolteam het gedrag dat past bij deze waarden en leert het de studenten actief aan. Adequaat gedrag wordt systematisch positief bekrachtigd. Op deze manier wordt een veilig en positief schoolklimaat gecreëerd, waarin elke student optimaal kan profiteren van het geboden onderwijs. School, ouders en jeugdzorg werken onder begeleiding van een coach actief samen in dit proces. Volgens deze methode worden bewezen werkzame principes van sociaal emotioneel leren ingevoerd. Alle betrokkenen leren een gemeenschappelijke taal voor het onderscheiden van niveaus in sociaal-emotioneel functioneren en het daarop aanpassen van onderwijsvormen en studentenondersteuning. De bedoeling is om de ervaringen met deze methode via het OOGO in de regio te delen en te verspreiden.

OOGO in uitvoering

Hoe werkt deelname van het mbo aan een OOGO in de praktijk? Wat kan de inbreng van het mbo concreet opleveren voor de ondersteuning van jongeren in een kwetsbare positie? En welke organisatorische gevolgen hebben de afspraken die in het OOGO worden gemaakt?

Centrale thema's

In de zes regio's waarin mbo-instellingen al samenwerken met gemeenten en met samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs staan de volgende onderwerpen prominent op de agenda:

> De overgang van vo naar mbo

In alle regio's wordt werk gemaakt van sluitende afspraken rond de overstap van het voortgezet onderwijs naar het mbo en het vavo, met bijzondere aandacht voor jongeren die ondersteuning nodig hebben vanuit onderwijs en/of gemeente. Persoonlijke begeleiding bij de overstap van school naar school, de zogenoemde 'warme overdracht', is daarvan een goed voorbeeld. Daarbij is het de kunst om elke jongere in beeld te houden, in gesprek te blijven over een passend traject, en dit traject ook te kunnen aanbieden. Samenwerking tussen onderwijs en gemeente is daarvoor een voorwaarde omdat gemeentelijk gefinancierde steun nodig kan zijn om de schoolloopbaan door te kunnen zetten.

In [Groningen](#) is een sluitende aanpak met twaalf verschillende routes uitgewerkt vanuit de gedachte dat elke jongere zich moet kunnen ontwikkelen, ook als daar aanvullende steun in de vorm van jeugdhulp voor nodig is. En in [Amsterdam](#) hebben professionals in de scholen diverse afspraken uitgewerkt om de overgang te versterken, bijvoorbeeld in de vorm van begeleiding door vierdejaars studenten van jongeren uit het vmbo die bij hun overstap naar het mbo als kwetsbaar werden ingeschat.

> Preventie en blijvend contact houden met jongeren

Bij preventie in relatie tot de school gaat het over het scheppen van een sociaal en veilig schoolklimaat. Belangrijk daarvoor is of de studenten zich welkom voelen en gezien en erkend worden in wie ze zijn. Als dat niet het geval is, kan dat leiden tot verzuim en uitval. Om die reden is in [Eemland](#) de mbo-instelling bezig met het invoeren van de schoolbrede preventieve methode 'passend onderwijzen'. Het schoolklimaat ondersteunt het vroegtijdig signaleren en bespreekbaar maken van vragen bij studenten en voorkomt daarmee dat deze onnodig groot worden.

In de ondervraagde regio's wordt veel aandacht besteed aan het versterken van mentoren en schoolloopbaan-begeleiders opdat zij tijdig problemen bij studenten weten te signaleren en bespreekbaar te maken en hen zo nodig naar een hulpverlener kunnen verwijzen. Het RMC speelt daarbij een preventieve rol door contact te houden met jongeren die uitvallen of dreigen uit te vallen, en door mee te blijven denken over vervolgstappen.

In [Eemland](#) blijkt dat jongerenwerkers een goede brugfunctie kunnen vervullen tussen de jongere en de school. Zij spreken de taal van de jongere, kennen hun subcultuur, en weten zo bij hen aan te sluiten.

De aanwezigheid van door de gemeente gefinancierde sociaal raadslieden op school voor ondersteuning bij schulden of bij het invullen van lastige formulieren, zoals op het Graafschap College in de [Achterhoek](#), kan voorkomen dat problemen van jongeren groter worden dan nodig is.

> De verbinding tussen mbo, jeugdhulp en wijkteams

Een deel van de mbo-studenten heeft te kampen met, soms ernstige of meervoudige, problemen op psychisch, sociaal emotioneel en/of maatschappelijk gebied. Deze jongeren staan voor veel opgaven die ze op deze leeftijd niet zelf kunnen oplossen. Het hulpgebruik in deze leeftijdsfase is dan ook het grootst van alle leeftijdsfasen, behalve in de hoge ouderdom. Jongeren met problemen lopen het risico vast te lopen in hun schoolloopbaan. Schoolmaatschappelijk werk biedt vanuit de mbo-instellingen lichte vormen van hulp. Als die niet volstaan is inzet van gemeentelijke hulp vanuit de wijkteams of op basis van de Wmo nodig om te voorkomen dat studenten uitvallen. Probleem is dat veel jongeren de wijkteams niet kennen of liever op school worden geholpen omdat die meer vertrouwd is. Daarom ontstaan er landelijk steeds meer vormen van

samenwerking waardoor gemeentelijk gefinancierde jeugdhulp wordt verbonden aan de scholen, al dan niet in afstemming met de wijkteams. Voorbeelden daarvan zijn bijvoorbeeld het MBO-Jeugdteam in [Amsterdam](#) Trajectbegeleiding door het Graafschap College in de [Achterhoek](#), het School als Wijk-team in [Groningen](#) en de brugfunctionarissen in de regio [Eemland](#).

> **Jongeren in kwetsbare posities in aansluiting op de arbeidsmarkt**

Jongeren die niet in de schoolbanken kunnen of willen leren maar wel in de praktijk, hebben passende ondersteuning nodig om uitval te voorkomen. De ontwikkeling van leer-werktrajecten met noodzakelijke steun en hulp is voor deze jongeren vaak de beste weg om een plek op de arbeidsmarkt te vinden. Zo heeft het Graafschap College in de [Achterhoek](#) met de gemeenten in de regio afspraken gemaakt over gezamenlijke financiering van deze trajecten. In De Meijerij, de regio rond Den Bosch, werkt het mbo met het oog op kwetsbare jongeren intensief samen met gemeenten, provincie en bedrijfsleven aan het verbeteren van de aansluiting tussen het onderwijs op de regionale arbeidsmarkt.

> **Onderwijszorgarrangementen (OZA's) voor specifieke doelgroepen**

De opgave voor mbo-instellingen om alle jongeren toe te laten is soms groot, zeker wanneer die jongeren veel problemen meebrengen. Het gaat bijvoorbeeld om tienermoeders, jongeren (uit een gezin) met meervoudige problemen of jongeren die opgenomen moeten worden in de psychiatrie. Voor deze groepen zijn landelijk diverse arrangementen met jeugdhulpverleners in de klas ontwikkeld.

Een ander voorbeeld is de samenwerking in de [Achterhoek](#) tussen het Graafschap College, ggz-instellingen en de gemeente om een programma-aanpak te ontwikkelen voor jongeren die (tijdelijk) opgenomen moeten worden in de psychiatrie.

> **De overgang van 18- naar 18+**

In sommige situaties is het wenselijk dat de begeleiding die een jongere via de Jeugdwet krijgt na zijn achttiende verjaardag blijft doorlopen. Onder andere in [Groningen](#) en [Amsterdam](#) wordt gewerkt met een toekomstplan dat doorloopt van 16 tot 21 jaar. De betrokken gemeenten hebben dit punt opgenomen in de inkoopvoorwaarden voor de jeugdhulp. Professionals maken zo'n toekomstplan zo tijdig mogelijk samen met de jongere. Het plan sluit aan bij de motivatie en leefwereld van een jongere en benoemt welke begeleiding er nodig is. Daarmee wordt voorkomen dat een jongere onverhoopt voor allerlei vragen komt te staan over financiën, school, werk, wonen en continuïteit van begeleiding die zijn schoolloopbaan onder druk zetten en tot uitval of demotivatie leiden.

> **Afspraken met het voortgezet algemeen volwassenen onderwijs (vavo) over ondersteuning**

Veertig procent van de studenten op het voortgezet algemeen volwassenen onderwijs is jonger dan 18 jaar. Het betreft studenten die wegens ziekte, psychische problemen, maatregelen van justitie of andere problemen het regulier voortgezet onderwijs niet meer kunnen of willen volgen maar nog geen diploma voortgezet onderwijs hebben behaald. Als deze studenten alsnog een diploma voortgezet onderwijs willen halen dan zijn aangewezen op het vavo. Jongvolwassenen van 18 jaar en ouders kunnen onderwijs volgen op het vavo. Wanneer zij naar het vavo willen in het jaar dat ze 18 worden dan moeten ze daarvoor toestemming hebben van de gemeente. Het is belangrijk dat het vo en de mbo-school waarvan het vavo deel uitmaakt sluitende afspraken maken over het aanbod van het vavo onderwijs en de noodzakelijke onderwijssteuning in het vavo. Gezien de kwetsbaarheid van een groot deel van deze groep studenten is afstemming met de gemeente(n) over inzet van jeugdhulp en zorg in het vavo gewenst.

Ervaringen van de samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs

De samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs hebben de opdracht om de mbo-instellingen binnen hun regio uit te nodigen voor het OOGO. Uit interviews met vijf directeuren en bestuurders van samenwerkingsverbanden die hiermee al ervaring hebben opgedaan blijkt dat de belangrijkste vraagstukken voor een groot deel vergelijkbaar zijn met de hiervoor beschreven onderwerpen. Ook komt het regionale en bovenregionale karakter van het voortgezet onderwijs meestal overeen met dat van het mbo.

De geïnterviewde directeuren of bestuurders van de samenwerkingsverbanden vo zijn positief over de aansluiting van het mbo bij het OOGO. Zij zien een duidelijk belang in het creëren van een sluitende overgang tussen voortgezet onderwijs en het mbo, de ondersteuning van jongeren in kwetsbare posities, de ontwikkeling van alternatieve leer- en werkroutes, en de toeleiding naar de arbeidsmarkt. In hun ogen geeft het OOGO de regionale samenwerking een impuls. Het dwingt tot het kiezen van

een meer eenduidige richting voor het organiseren van een sluitende aanpak voor alle jongeren in de samenwerking tussen onderwijs, jeugdhulp, Wmo, Participatiewet en arbeidsmarkt.

Als voorbeeld wordt een regio genoemd waarin de zes samenwerkingsverbanden po en vo samen met de gemeenten één gemeenschappelijk kader opstellen dat zij uitwerken in afzonderlijke knooppuntoverleggen. Voor het mbo is zo'n knooppunt-overleg in ontwikkeling. Belangrijke reden daarvoor is de grote urgentie als gevolg van 'randstedelijke problematiek' zonder dat de regio daarvoor de erkenning krijgt.

Naast de afstemming tussen de doelen uit het ondersteuningsplan, het jeugdhulpplan, de kwaliteitsagenda mbo en de plannen van het RMC willen de samenwerkingsverbanden vo een zo efficiënt mogelijke inzet van beschikbare middelen. Een goede bestuurlijke afstemming op de diverse agenda's in de regio wordt als een belangrijke voorwaarde gezien om resultaten te kunnen behalen. Waar die samenwerking met het mbo nog niet vanzelfsprekend is, is extra aandacht gewenst voor de ontwikkeling van een inhoudelijke agenda.

Groningen: jongeren centraal in onderwijs en hulp

In de provincie Groningen hebben onderwijs en jeugdhulp een lange traditie van samenwerken. Ter voorbereiding van de decentralisatie van de jeugdzorg is een informeel bestuurlijk en beleidsoverleg ontstaan voor het delen van kennis en het samenwerken aan regionale en instellingsvraagstukken. Vo-, po-, vso- en mbo-bestuurders ontmoeten elkaar op informele wijze in het platform VO-MBO rond gemeenschappelijke vraagstukken die de hele regio raken, zoals de gevolgen van krimp en de noodzaak voor de drie mbo's om samen op te trekken in het entreeonderwijs.

Uitgangspunt van de samenwerking in Groningen is dat elke jongere onderwijs moet kunnen volgen dat bij hem past. De aansluiting tussen vo en mbo krijgt veel aandacht om ervoor te zorgen dat niemand daarbij buiten de boot valt. Hiervoor is 'de route naar succes', een handreiking voor de instroom in het mbo, ontwikkeld. Daarin worden de verschillende onderwijsroutes beschreven, ook voor studenten die ondersteuning nodig hebben. Voor hen zijn passende arrangementen die variëren van licht tot zwaar beschikbaar.

Sinds twee jaar is er ook een bestuurlijk overleg tussen de mbo's en de Arbeidsmarktregio voor Groningen en Noord-Drenthe. Rond de meeste thema's vindt besluitvorming plaats op RMC-niveau, het niveau waarop gemeenten, mbo en voortgezet zowel bestuurlijk als ambtelijk samenwerken.

In het provinciaal afstemmingsoverleg worden gemeenschappelijke programmalijnen ontwikkeld waarop elke jongere een beroep kan doen. Op initiatief van dit overleg is op zeven van de zeventien mbo-locaties een team 'School als Wijk' actief dat studenten op school ondersteuning en lichte hulp biedt en docenten adviseert over het contact met jongeren. De teams zijn gestart als pilot met VSV-gelden, maar worden nu bekostigd door de gezamenlijke gemeenten in de provincie Groningen op basis van een zogenaamde solidariteitsfinanciering. Uiteindelijk streven is dat op alle zeventien mbo-locaties een School als Wijk-team actief wordt.

School als Wijk

Groningen heeft gekozen voor teams op de scholen zelf omdat de jongeren die op het mbo zitten voor wijkteams niet altijd in beeld zijn. Bovendien is het een doelgroep die vaak al veel ervaring heeft met hulpverlening, zich niet zomaar naar een loket laat sturen, maar wel ondersteuning nodig heeft. Op school komen deze jongeren wel en kunnen ze ondersteuning krijgen voor hun schoolloopbaan.

De leden van de School als Wijk-teams zijn in dienst van welzijnsinstellingen, jeugdhulpverlening, ggz of MEE en benutten elkaars expertise. Op de scholen lopen ze rond in de gangen en de kantine, komen ze in de klassen en maken ze een praatje met de studenten. Daardoor hebben ze een breed beeld van de jongeren en winnen ze hun vertrouwen. Jongeren maken gebruik van deze ondersteuning, omdat die dichtbij en op de school georganiseerd is. De School als Wijk-ondersteuners komen ook regelmatig in de docentenkamer, als aanspreekpunt en sparringpartner voor docenten. Het team verleent soms één-op-één kortdurende ondersteuning en weet andersoortige hulp te vinden als dat nodig is. Daarmee is de School als Wijk-ondersteuner ook een belangrijke verbindende schakel naar de ondersteuning door de gemeente.

Door hun laagdrempeligheid hopen de School als Wijk-teams tijdig signalen op te vangen bij problemen of zelfs te voorkomen dat problemen ontstaan. Na een jaar zegt driekwart van de jongeren dat ze zonder deze hulp geen enkele ondersteuning zouden hebben gehad. Dankzij deze ondersteuning voelen ze zich beter, hebben hun leven weer enigszins op orde en kunnen ze hun opleiding afmaken.

Noord-Limburg: tweerichtingsverkeer

Gemeenten, scholen en hulpinstanties in Noord-Limburg willen jongeren met problemen eerder helpen en daarmee stagnatie van hun schoolloopbaan voorkomen. Daarom was het vanzelfsprekend dat het mbo aanhaakte bij de overlegstructuur van de gemeenten. Het mbo signaleert welke jongeren ondersteuning nodig hebben om schooluitval te voorkomen en de gemeenten waaruit die jongeren afkomstig zijn nemen de verantwoordelijkheid voor de (jeugd)hulp die nodig is.

De regio Noord-Limburg bestaat uit acht gemeenten die gekozen hebben voor een doelmatige overlegstructuur voor onderwijs en jeugdhulp met een jaargenda gebaseerd op een gezamenlijke visie op de aanpak van kwetsbare jongeren en voortijdige schoolverlaters. Het OOGO in deze regio wordt vanuit lokaal niveau gevoed door werkgroepen die per gemeente overleggen over de afstemming tussen onderwijs en jeugdhulp. Omgekeerd voedt het OOGO weer beleid en uitvoering op lokaal niveau. In iedere Noord-Limburgse gemeente monitort de lokale werkgroep hoeveel en welke casussen onderwijs en jeugdhulp samen oppakken, wat de resultaten daarvan zijn en in hoeverre de aanpak preventief was. Aan deze werkgroepen nemen deel: een beleidsambtenaar of -adviseur onderwijs en jeugdzorg, een bovenschoolse ondersteuningscoördinator primair onderwijs en/of ondersteuningscoördinator voortgezet onderwijs en/of bestuurders. Sommige van de acht gemeenten hebben zowel een overleg op strategisch/bestuurlijk niveau als op inhoudelijk (casuïstiek-)niveau. De beleidsadviseurs van de betreffende gemeenten hebben een belangrijke rol als verbinder tussen het strategische/bestuurlijk en het inhoudelijk/casuïstiek overleg en fungeren als intermediair in kennisdeling en agenda. Deelname van het mbo is afhankelijk van de agenda.

Kennisuitwisseling en beleidskeuzes

De lokale werkgroepen rapporteren twee keer per jaar aan de Beleidsgroep Samenwerking Onderwijs Gemeenten (BSOG) Noord-Limburg, die bestaat uit de directeur van het SWV PO, de directeur van het samenwerkingsverband vo, beleidsambtenaren/-adviseurs jeugdzorg en/of onderwijs van de betrokken acht gemeenten. De BSOG bereidt het OOGO inhoudelijk voor. Afhankelijk van de agenda sluit het mbo hierbij aan, bijvoorbeeld om afspraken te maken met de netwerkpartners over kwetsbare studenten en over (dreigend) voortijdig schoolverlaters en de monitoring van die afspraken. De BSOG monitort de voortgang van de lokale overleggen en de uitwerking van leerpunten.

Tijdens minimaal vier bijeenkomsten per jaar worden de samenwerkingsagenda Onderwijs- Gemeenten en andere relevante thema's besproken. Tevens organiseert de BSOG jaarlijks een OOGO waarin kennisuitwisseling en beleidsaanbevelingen aan de orde komen. Vervolgens wordt regionaal beleid vertaald in lokale speerpunten die de lokale werkgroepen uitwerken.

Adviezen voor het OOGO

Uit de praktijk van de regionale samenwerking blijkt dat er vier doorslaggevende factoren zijn voor het goed functioneren van het OOGO:

- een gemeenschappelijke visie;
- een verbinding tussen wederzijdse doelen;
- openheid in financiën en behaalde resultaten;
- het nemen en delen van eigenaarschap.

Rekening houdend met deze factoren zijn op basis van de interviews de volgende praktische adviezen voor het OOGO te geven:

Maak afspraken over:

- uitwisseling van informatie: hoe stellen de betrokken partijen elkaar op de hoogte van het ondersteuningsaanbod dat ze hebben?
- afstemming: hoe zorgen de betrokken partijen ervoor dat de ondersteuning die ze individueel bieden beter op elkaar aan gaat sluiten?
- zorgvuldigheid: hoe om te gaan met individuele casuïstiek?
- samenwerking: hoe werken ondersteuningsteams, schoolmaatschappelijk werkers wijkteams en jeugdhulpverleners samen?
- gezamenlijke inkoop van ondersteuning: hoe zorgen gemeenten dat scholen de ondersteuning kunnen bieden die studenten nodig hebben?

Voed de samenwerking:

- Deel als samenwerkingsverband vo, mbo en gemeente een visie op de aanpak van jongeren in kwetsbare posities. Deze visies geven aanleiding tot een goed gesprek en uitwerking naar een gezamenlijke gedragen visie.
- Vat de maatschappelijke opdracht breed op, in verbinding met andere domeinen. Besef dat je elkaar nodig hebt om eigen en gemeenschappelijke doelen te kunnen bereiken.
- Zorg dat het vraagstuk op de juiste plek op tafel gelegd wordt. De merites van de besluitvorming, elkaars posities en agenda's kennen, is een belangrijk aspect van samenwerken. Daaruit valt meerwaarde te halen. Ook als het vastloopt.
- Ontwikkel een cultuur van geven en nemen. Ga het gewoon doen. Maak het concreet, ervaar dat het kan en bouw dan op. Zo ontstaat de ervaring dat partijen betrouwbaar zijn, gelijke doelen nastreven en eerlijk zijn over (on-)mogelijkheden.

Betrek de hele organisatie erbij:

- Maak een gezamenlijke analyse met bestuur, beleid en uitvoering en zet dan om in een actieplan. Zorg dat je aan tafel zit met de juiste mensen, dan komen de onderwerpen vanzelf op tafel. Dat maakt je mede-eigenaar en je verantwoordelijk draagt.
- Evalueer gezamenlijk, betrek de jongeren om wie het gaat, leer en stel bij.
- Zorg dat wat je naar buiten uitdraagt, ook binnen gedragen wordt. En dat wat binnen ervaren wordt naar buiten gedeeld mag worden.

Laat geld niet leidend zijn:

- Streef naar transparantie ten aanzien van de (financiële) middelen die worden ontvangen en ingezet.
- Doe actief aan kennisdeling. Koppel de concurrentie tussen de scholen los van de kwaliteitsontwikkeling in het onderwijs en het belang om resultaten voor jongeren in kwetsbare posities te behalen.

Maak het persoonlijk:

- Investeer bewust in de (langere termijn-)relatie met je samenwerkingspartners.
- Handel binnen geformaliseerde structuren ook informeel /persoonlijk. Goede structuren zijn dienend aan het doel. Zorg dat je elkaar makkelijk kunt vinden, zaken snel oplost, of van te voren toetst wat wel / niet mogelijk is.
- Zet in op persoonlijke competenties van de professionals in de samenwerking: luisteren, kunnen verplaatsen, uitgesteld oordeel, delen van compassie en visie, gezamenlijk doel voor ogen houden, elkaar iets gunnen.

Meerwaarde van het OOGO

Wettelijk gezien kan een OOGO volstaan met min of meer incidenteel bestuurlijk overleg waarin de ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden vo, de plannen voor jeugdhulp van de gemeenten in de regio, en de onderwijsondersteuning van mbo-instellingen op elkaar worden afgestemd. In de praktijk blijkt er echter veel meer mogelijk en kunnen de partijen de lokale en regionale samenwerking naar eigen inzicht invullen.

Veel regio's kiezen voor een jaarlijks terugkerend integraal OOGO: een bestuurlijk overleg waar de plannen voor passend onderwijs en jeugdhulp in samenhang worden besproken. Daar waar het mbo al is aangesloten bij het OOGO wordt vaak samengewerkt op speerpunten van beleid, zoals thuiszitters en verzuim. De verwachting is daarom dat mbo-instellingen goed kunnen aanhaken bij het OOGO. Daarmee kan het OOGO voor alle spelers een meerwaarde krijgen en bijvoorbeeld uitgroeien tot een netwerkorganisatie.

OOGO als netwerkorganisatie

Netwerkorganisaties zijn samenwerkingsvormen waarin autonome organisaties of hun vertegenwoordigers gelijkwaardige semi-stabiele relaties met elkaar aangaan. De kern van een netwerkorganisatie is dat de partners samenwerken om gemeenschappelijke doelen te realiseren, bijvoorbeeld 'duurzame plaatsing van jongeren na opleiding', 'juiste hulp aan kwetsbare jongeren op doelmatige wijze verstrekt' of 'voorkomen en adequaat afhandelen van vroegtijdig schoolverlaten'. Al doende ontwikkelen en onderhouden de partners hun onderlinge relaties. Het OOGO is te beschouwen als een belangrijk knooppunt binnen een netwerkorganisatie.

Kenmerken van een netwerkorganisatie zijn:

- een herkenbare gemeenschappelijke externe identiteit: "het netwerk voor...";
- een niet-hiërarchische relatie tussen de netwerkpartners;
- een extern gerichte blik en ondernemerschap;
- waardering van eigen initiatief en zelforganisatie;
- open informatie-uitwisseling, ook/vooral met behulp van ict;
- tijdelijke en unieke samenwerkingsvormen;
- combinatie van kerncompetenties en positionering in de 'markt'.

De onderlinge relaties in een netwerkorganisatie zijn bij voorkeur op drie niveaus op elkaar afgestemd:

1. strategisch niveau: overeenstemming over visie, doelen en ontwerp van de netwerkorganisatie tussen besturen van de deelnemende organisaties; in het geval van het OOGO zijn dat de gemeente(n), samenwerkingsverband(-en) passend onderwijs en mbo-instelling(-en);
2. organisatieniveau: uitvoering geven aan een ontwikkelplan, faciliteren en realiseren van kwalitatieve uitvoering door de (partijen binnen de) netwerkorganisatie;
3. uitvoerend niveau: het feitelijk doel- en vraaggericht samenwerken.

Onder verantwoordelijkheid van het OOGO ontstaat vaak een vorm van netwerkorganisatie waarin onderwijs, gemeenten en hulporganisaties op basis van een bestuurlijk vastgesteld ontwikkelplan samenwerken aan gezamenlijke doelen en waarbij de resultaten gemonitord worden. Typisch voor een netwerkorganisatie is de 'horizontale' samenwerking en de wil om 'publieke waarde' te creëren. Dit begrip kan houvast bieden bij het opstarten van een OOGO of andere vormen van samenwerking in de regio.

Publieke waarde

Effectieve samenwerking met (maatschappelijke) instellingen, bedrijven en burgers blijkt steeds meer als harde eis aan publieke organisaties te worden gesteld. Het idee van *publieke waarde of Public Value* past goed in het tegemoetkomen aan deze eis. De kernboodschap van *Public Value Management (PVM)* is dat de focus van publieke organisaties moet komen te liggen bij het creëren van maatschappelijke meerwaarde.

Onderstaande 'strategische waardendriehoek' gaat uit van drie verschillende, maar samenhangende zaken die een organisatie nodig heeft om maatschappelijke meerwaarde te creëren:

(Bron: M.H. Moore, 1995)

In de eerste plaats moet de strategie overtuigend weergeven wat de missie of de publieke waarde-propositie van de organisatie is: de maatschappelijke meerwaarde die de organisatie nastreeft. Daarnaast moet de strategie zorgen voor doorlopende legitimiteit: de steun van de belangrijkste stakeholders; de zogenaamde ‘autoriserende’ omgeving. Die steun is een belangrijke voorwaarde om de strategische doelen te bereiken.

Tot slot moet de strategie uitvoerbaar zijn met de beschikbare capaciteit: operationele randvoorwaarden zoals voldoende middelen, een adequate organisatie en competente medewerkers.

De strategische waardendriehoek biedt aanknopingspunten om te bepalen waarom iets wel of niet lukt en welke rol publieke managers daarin kunnen spelen. Telkens ligt de uitdaging van de samenwerking in het optimaliseren van de verbindingen tussen de drie onderdelen van de strategische waardendriehoek.

Publieke waarde van het OOGO

De strategische waardendriehoek en de kenmerken van publieke waarde kunnen helpen om binnen het OOGO tot een samenhangend ondersteuningsaanbod in de regio te komen voor jongeren in een kwetsbare positie. Om de volgende redenen:

- Publieke waarde is meer dan de *output* van de organisatie; publieke waarde gaat over *outcomes*: maatschappelijke prestaties die een positief maatschappelijk effect hebben voor personen c.q. de samenleving.
- Behalve over *outcomes* gaat publieke waarde óók over het proces. De manier waarop de maatschappelijke prestaties worden geleverd kan op zichzelf ook publieke waarde genereren. In het proces gaat het vooral om het betrekken van belanghebbenden bij de verschillende stappen. Vertrouwen en rechtvaardigheid die in het proces ontstaan, dragen bij aan de legitimiteit van de organisatie en haar prestaties.
- Bij de uitdagingen van publieke dienstverlening is een aanpas-bare aanpak nodig die gebaseerd is op leren. Juist in de context van samenwerking, netwerken en complexe *governance* is een eenzijdig geformuleerde blauwdruk geen goed idee en is leren noodzakelijk om ervoor te zorgen dat interventies zoveel mogelijk opleveren voor de maatschappij.

Overzicht van de spelers en hun verantwoordelijkheden

Voor het ontwikkelen van een sluitend en dekkend aanbod voor jongeren in kwetsbare posities opereert een OOGO in de context van de eigen regio. Niettemin heeft elk OOGO in de verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp in ieder geval te maken met de volgende spelers: mbo-instellingen, gemeenten en samenwerkingsverbanden voor voortgezet onderwijs. Buiten het OOGO komen mbo-instellingen, gemeenten en samenwerkingsverbanden voor voortgezet onderwijs elkaar ook tegen in het overleg met de Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC) voortijdig schoolverlaten (VSV) en met de Arbeidsmarktregio. Daarom eerst een overzicht van de verschillende taken en verantwoordelijkheden van deze samenwerkingspartners.

Mbo-instellingen

Het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) leidt veertig procent van de beroepsbevolking op: zo'n 500.000 studenten per jaar, zowel jongeren als volwassenen. Het mbo heeft zowel een taak in de beroepsopleiding als in de toeleiding naar de arbeidsmarkt. Daardoor heeft het mbo meer dan het voortgezet onderwijs te maken met netwerken van bedrijven en bijvoorbeeld het UWV. Het mbo kent een drievoudige kwalificatieplicht: opleiden voor een vak, voor een vervolgopleiding en voor goed burgerschap. Dat gebeurt op vier niveaus: entree (voor jongeren vanaf 16 jaar zonder diploma van een vooropleiding), mbo-2, mbo-3 en mbo-4, en in vier hoofdsectoren:

- zorg, welzijn, cultuur en sport;
- techniek en bouw;
- groen en dier;
- economie, handel en ict.

Een aantal regionale opleidingscentra (roc's) verzorgt ook volwassen algemeen voortgezet onderwijs op de niveaus theoretische leerweg, havo en vwo. In totaal gaat het om zo'n 15.000 deelnemers.

In het bestuursakkoord *Trots, vertrouwen en lef 2018-2022* dat de MBO Raad en OCW op 7 februari 2018 hebben ondertekend, staan onder meer afspraken over gelijke kansen in het onderwijs en het verder brengen van jongeren in een kwetsbare positie. Het bestuursakkoord bevat de contouren voor de nieuwe kwaliteitsafspraken die vanaf 2019 gelden. Ook geeft het akkoord mbo-scholen de ruimte om zich de komende jaren te richten op jongeren in kwetsbare posities door intensere samenwerking met het vmbo en het praktijkonderwijs. Dat moet de overgang voor kansarme jongeren vergemakkelijken en hun kansen op de arbeidsmarkt verbeteren. Het mbo leidt niet alleen vakmensen op, maar draagt ook bij aan de maatschappij door iedereen gelijke kansen te bieden.

De MBO Raad kiest bewust voor het begrip Leven Lang Ontwikkelen (LLO) om aan te geven dat het leren niet beperkt moet worden, of geassocieerd moet worden, met het schools leren. Ook leren op de werkplek en informeel leren hoort daarbij.

> <https://levenlangontwikkelen.nl/nieuws/bestuursakkoord-mbo-2018-2022-trots-vertrouwen-en-lef/>

Gemeenten

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de jeugdwet, de Wmo en de participatiewet. Daarnaast hebben zij een regierol in de zorg voor een passende en dekkende aanpak. Voor de jeugdhulp overleggen gemeenten in het OOGO met de samenwerkingsverbanden passend onderwijs.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp en hebben de plicht om jeugdhulp en ondersteuning te bieden, bijvoorbeeld aan jongeren met een beperking, stoornis, aandoening of opgroei problemen. Door die verplichting moeten gemeenten in ieder geval:

- de jeugdige adviseren welke hulp het beste past;
- samen met de jeugdige de goede vorm van jeugdhulp kiezen;
- zorgen dat de gekozen jeugdhulp ook echt beschikbaar is.

Volgens de Jeugdwet hebben gemeenten de volgende taken:

- jeugdhulpaanbieders van goede kwaliteit aanbieden;
- een beleidsplan voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg opstellen;
- voorzieningen op het gebied van jeugdhulp (jeugdhulpplicht) treffen;
- jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering aanbieden;
- maatregelen voor de aanpak van kindermishandeling nemen;
- de samenwerking met andere sectoren zoals zorg, onderwijs, politie en justitie zoeken;
- vertrouwenspersonen voor jeugdigen, hun ouders/pleegouders die te maken hebben met jeugdhulpverleners aanwijzen.

Belangrijke doelen van de Jeugdwet zijn:

- gebruik maken van de eigen kracht van jongeren, ouders en hun sociale netwerk;
- minder snel medicijnen voorschrijven en de zorgvraag terugbrengen;
- eerder (jeugd)hulp bieden op maat voor kwetsbare kinderen;
- samenhangende hulp voor gezinnen: één gezin, één plan, één regisseur;
- meer ruimte voor jeugdprofessionals en vermindering van regeldruk bij hun werk.

> <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/jeugdhulp-bij-gemeenten>

Samenwerkingsverbanden-vo

Alle scholen voor regulier en speciaal onderwijs in een regio, met uitzondering van het onderwijs aan kinderen met een visuele beperking, maken deel uit van een samenwerkingsverband passend onderwijs. In de meeste regio's bestaan er aparte samenwerkingsverbanden voor het primair onderwijs en voor het voortgezet onderwijs.

Een samenwerkingsverband passend onderwijs heeft een aantal wettelijke taken, waaronder het opstellen van een ondersteuningsplan waarover zij het OOGO houdt met de gemeente(n) in de regio. In dat ondersteuningsplan leggen de scholen die het samenwerkingsverband vormen minstens eenmaal in de vier jaar vast hoe zij het geld voor extra ondersteuning in het onderwijs inzetten. Een andere taak is beslissen of een leerling toegelaten kan worden tot het speciaal basisonderwijs of het (voortgezet) speciaal onderwijs.

Om elk kind een passende onderwijsplek te bieden hebben scholen een zorgplicht. Binnen regionale samenwerkingsverbanden geldt de afspraak dat alle scholen dezelfde basisondersteuning aanbieden. Met de zorgplicht wil de overheid voorkomen dat kinderen thuis komen te zitten, bijvoorbeeld omdat er geen passend onderwijs voor ze is.

De Inspectie van het Onderwijs houdt toezicht op de samenwerking door scholen.

Scholen moeten ervoor zorgen dat een kind dat extra begeleiding en ondersteuning nodig heeft, altijd een plek krijgt op

- de school van eigen keuze;
- een andere reguliere school, in overleg met de ouders, als de school van eerste keuze de benodigde hulp niet kan bieden;
- een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs.

Reguliere scholen en scholen uit het speciaal onderwijs werken samen, bijvoorbeeld door in het ondersteuningsplan afspraken vast te leggen over:

- de basisondersteuning op alle scholen in de regio;
- een passende onderwijsplek voor alle kinderen;
- extra onderwijsondersteuning;
- een plek in het speciaal onderwijs voor kinderen die dat nodig hebben;
- de verdeling van het schoolbudget.

> <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/zorgplicht-en-samenwerken-scholen-passend-onderwijsverantwoordelijkheid-van-de-scholen>

Regionale Meld- en Coördinatiepunten (RMC) voortijdig schoolverlaten

Doel van de RMC-functie is het scheppen van voorwaarden waardoor jongeren tot 23 jaar de voor hen hoogst haalbare en meest passende positie in het onderwijs en/of op de arbeidsmarkt kunnen bereiken. Een RMC heeft drie wettelijk vastgelegde taken:

- een sluitende melding en registratie van alle jongeren tot 23 jaar die niet op school zitten en nog geen startkwalificatie behaald hebben;
- benaderen en zorgdragen voor begeleiding van jongeren die zijn uitgevallen, gericht op terugleiden naar school, werk of een combinatie daarvan;
- coördineren en initiëren van samenwerking tussen alle belangrijke partijen die te maken hebben met deze jongeren, en het onderhouden van dit netwerk.

Voor het uitvoeren van de RMC-functie zijn gemeenten wettelijk verplicht samen te werken in regio's. Nederland is verdeeld in 39 RMC-regio's. Per regio coördineert één contactgemeente de melding en registratie van voortijdig schoolverlaters door scholen. Daarnaast organiseert de contactgemeente de samenwerking met diverse partijen op het gebied van werk, zorg en onderwijs met als doel individuele jongeren een passend traject aan te bieden. Soms krijgt deze samenwerking concreet vorm in een Jongerenloket.

> https://www.ingrado.nl/onderwerp/wat_is_rmc

Arbeidsmarktregio's

Landelijk zijn er 35 arbeidsmarktregio's waarin gemeenten, UWV en sociale partners de dienstverlening aan werkgevers en werkzoekenden vormgeven. Iedere regio heeft een eigen Werkgeversservicepunt. Het beleid van de Arbeidsmarktregio is afhankelijk van de situatie en de kansen op de regionale arbeidsmarkt.

Binnen de Arbeidsmarktregio worden afspraken gemaakt over de toeleiding van (potentiële) werkzoekenden naar een passende arbeidsplek. Daarvoor kunnen per doelgroep verschillende vormen van ondersteuning worden ingezet, zoals sollicitatiebegeleiding, aanpassing van het takenpakket en begeleiding op de werkplek. Ook kan werkgevers tegemoet worden gekomen met loonkostensubsidies, opleidingsmogelijkheden voor leer-werkmeesters en dergelijke.

Voor schoolverlaters van het speciaal voortgezet onderwijs (vso), het praktijkonderwijs (PrO)- en het entreeonderwijs is het vaak moeilijk om aan de slag te komen. Daarom werken gemeenten, mbo-instellingen, voortgezet onderwijs en partners uit de Arbeidsmarktregio samen aan alternatieve trajecten voor jongeren die het niet zelfstandig lukt een baan te vinden.

> <https://www.samenvoordeklant.nl/arbeidsmarktregios>

Van het Nji

Het Nederlands Jeugdinstituut (Nji) ondersteunt de samenwerking tussen jeugdzorg en onderwijs onder andere met publicaties en instrumenten, zoals:

Samen werken aan optimale ondersteuning

Onder deze titel schetst het Nji drie verschillende varianten van samenwerking tussen mbo, jeugdhulp en wijkteams. Aan de hand van casuïstiek wordt duidelijk wat in deze praktijkvoorbeelden de werkzame factoren zijn. Ook worden aanbevelingen gegeven voor onderzoek naar resultaten, effecten en kosten.

In de publicatie is een gesprekskaart opgenomen ter ondersteuning van het gesprek tussen gemeenten en mbo.

> <https://www.nji.nl/nl/Producten-en-diensten/Publicaties/Samen-werken-aan-optimale-ondersteuning-mbo-studenten>.

Participatiescan

Het Nji heeft schoolloopbaangegevens van studenten gekoppeld aan een aantal risico-indicatoren zoals voortijdig schoolverlaten, contact met jeugdhulp of -reclassering. Hierdoor kan bijvoorbeeld voor jongeren die momenteel geen werk, inkomen of opleiding hebben in beeld gebracht worden waar preventieve inzet zinvol had kunnen zijn. Deze gegevens zijn onder NEET (= Not in Education, Employment or Training) te vinden in de participatiescan die het Nji samen met andere organisaties aanbiedt. > <https://participatiescan.com/>

Bijlagen

1. Geïnterviewden

1. Regio Venlo

Monique Lucas – van den Born	-	ROC Gilde
Jos Laberts	-	Gemeente Venlo
Juliette Hoffmann	-	Gemeente Venlo

2. Regio DenBosch

Anita Verbeek	-	Helicon
Stephanie Kuijper	-	KW1c
Liesbeth Endendijk	-	Gemeente Den Bosch
Alian de Jong	-	Gemeente Den Bosch

3. Regio Groningen

Annet Klappe	-	Alfa College
Hans Everhardt	-	Noorderpoort
Gerry Tacken	-	Gemeente groningen
Sanwi Visser	-	Gemeente groningen
Philma Verwey	-	Gemeente Groningen

4. Regio Amsterdam

Dirk Huiberts	-	ROC van Amsterdam
Pieter Reimers	-	Gemeente Amsterdam

5. Regio Amersfoort/Eemland

Marleen Bovee	-	ROC MN
Sonja Strijk	-	Gemeente Amersfoort
Riemer Poortstra	-	Samenwerkingsverband VO regio Eemland

6. Regio Doetinchem

Alex Jansen	-	Graafschap College
Maria van Oorschot	-	Gemeente Doetinchem

7. Netwerk Vavo

Jan Drentje	-	Voorzitter landelijk netwerk Vavo
-------------	---	-----------------------------------

8. Samenwerkingsverbanden

Riemer Poortstra	-	Eemland
Johan Vermeer	-	ZuidKennemerland.
Anne Veldt	-	Noord Kennermerland
Norbert Bollen	-	Zuid Limburg
Myrthe J. Scheltema de Heere	-	Kop van Noord Holland

2. Bronnen

Aanpak 16-27 (z.j.). Geraadpleegd op 3 december 2018, van: <http://www.16-27.nl/>

BOOR i-magazine (nr. 8/ februari 2017). Interview: Illiass El Hadioui, grondlegger van de Transformatieve School. Geraadpleegd op 13 november 2018, van: <https://www.boorimagazine.nl/edities/9/Nr-8-februari-2017/59/Interview:-Iliass-El-Hadioui,-grondlegger-van-de-Transformatieve-School>

Gemeente Amsterdam (z.j.). De Amsterdamse MBO-agenda. Geraadpleegd op 13 november 2018, van: <https://www.amsterdam.nl/bestuur-organisatie/organisatie/sociaal/onderwijs-jeugd-zorg/onderwijs-leerplicht/amsterdamse-mbo/>

Ingrado (z.j.). Wat is RMC? Geraadpleegd op 10 december 2018, van: https://www.ingrado.nl/onderwerp/wat_is_rmc

MBO Raad (20 maart 2018). Bestuursakkoord mbo 2018-2022: Trots, vertrouwen en lef. Geraadpleegd op 20 november 2018, van: <https://levenlangontwikkelen.nl/nieuws/bestuursakkoord-mbo-2018-2022-trots-vertrouwen-en-lef/>

MBO Raad (3 april 2018). Maak uw gemeente mooier samen met het mbo. Geraadpleegd op 20 november 2018, van: https://www.mboraad.nl/sites/default/files/publications/maak_uw_gemeente_mooier_samen_met_het_mbo_03042018_definitief.pdf

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (z.j.). Kennisbank Openbaar Bestuur. Publieke waarde creëren. Geraadpleegd op 15 januari 2019, van: <https://kennisopenbaarbestuur.nl/media/255111/14-publieke-waarde-creeren.pdf>

Moore, M. H. (1995), Creating Public Value: Strategic Management in Government. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Nederlands Jeugdinstuut (z.j.). Cijfers over Jeugd en Opvoeding. Samenwerkingsverband passend onderwijs. Geraadpleegd op 3 december 2018, van: <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Samenwerkingsverband-passend-onderwijs>

Nederlands Jeugdinstuut (2018). Samen werken aan optimale ondersteuning mbo-studenten. Inspiratie en tips voor samenwerking tussen mbo en hulpverlening. Geraadpleegd op 3 december 2018, van: <https://www.nji.nl/nl/Producten-en-diensten/Publicaties/Samen-werken-aan-optimale-ondersteuning-mbo-studenten>

Participatiescan (z.j.). Geraadpleegd op 15 januari 2019, van: <https://participatiescan.com/>

Programmaraad Regionale Arbeidsmarkt (z.j.). Arbeidsmarktregio's. Geraadpleegd op 11 december 2018, van: <https://www.samenvoordeklant.nl/arbeidsmarktregios>

Rijksoverheid (z.j.). Jeugdhulp bij gemeenten. Geraadpleegd op 21 november 2018, van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/jeugdhulp-bij-gemeenten>

Rijksoverheid (z.j.). Zorgplicht en samenwerken scholen in passend onderwijs. Geraadpleegd op 21 november 2018, van: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/zorgplicht-en-samenwerken-scholen-passend-onderwijsverantwoordelijkheid-van-de-scholen>

SWPBS netwerk Nederland (z.j.). Geraadpleegd op 15 januari 2019, van: <https://www.swpbsnetwerk.nl>

Veen, D. van., P. Huizenga, P. Van der Steenhoven (2017), Monitor Gemeenten en passend onderwijs 2017. Bestuurlijk overleg en de afstemming met jeugdhulp. Amsterdam: Nederlands Centrum Onderwijs & Jeugdzorg.

VSV Groningen (z.j.). Handreiking instroom MBO. Geraadpleegd op 11 december 2018, van: <https://www.vsvgroningen.nl/index.php?page=handreiking-instroom-mbo>

Weeren, M. van. (z.j.). Illiass El Hadioui. Werken aan gelijke kansen op de Transformatieve School. Geraadpleegd op 13 november 2018, van: [https://vsv-nee.nl/album/nieuwsbrief-aug-2018/P5_Artikel_Iliass%20el%20Hadioui_def%20\(1\).pdf](https://vsv-nee.nl/album/nieuwsbrief-aug-2018/P5_Artikel_Iliass%20el%20Hadioui_def%20(1).pdf)

Nederlands
Jeugdinstituut

Nederlands Jeugdinstituut

Postbus 19221
3501 DE Utrecht

T 030 230 6344

E info@nji.nl

www.nji.nl